Aluehallintovirasto
Lounais-Suomi

Lääninеläinlääkäri Susanna Pesonen

**LAUSUNTO** LSAVI/3726/2018

Maa- ja metsätalousvaliokunta HE 262/2018 vp. / Hallituksen esitys Eduskunnalle elintarvikelaiksi sekä laeiksi terveydensuojelulain ja Harmaan talouden selvitysyksiköstä annetun lain muuttamisesta / asiantuntijakuuleminen 30.1.2019

Lounais-Suomen Aluehallintovirasto kiittää arvoisaa Maa- ja metsätalousvaliokuntaa mahdollisuudesta tulla kuultavaksi.

Esityksen tavoite keventää lainsäädännöstä toimijoille ja valvontaviranomaisille aiheutuvaa hallinnollista taakkaa kuitenkaan vaarantamatta kuluttajien turvallisuutta pidetään erittäin kannatettavana lähtökohtana.

1. Valvontamaksut

   Valvonnan muuttaminen vuosimaksulliseksi ja valtakunnallisen maksutaksan käyttöönotto tasapuolistaa toimijoiden kohtelua valtakunnallisesti. Valvonnan näkökulmasta vuosimaksujen käyttöönotto parantaa valvonnan resursseja, mikä on tärkeää myös lakiehdotuksessa mainittujen maakunnan valvonnalle siirtyvien uusien tehtävien hoidon varmistamiseksi. Alkutuotannon elintarvikevalvonnan rajaaminen vuosimaksullisuuden ulkopuolelle on kannatettavaa, johtuen alkutuotantoon kohdistuvista muista ympäristöterveydenhuollon valvontamaksuista.

   Valvonnan vuosimaksullisuuden käyttöönoton yhteydessä on tärkeää varmistaa:
   a) maakunnalla on riittävästi resursseja valvontasuunnitelman mukaisten tarkastusten suorittamiseen.
   b) maksujen keruu on tehokasta, eikä aiheuta kustannusvastaavuudessa suurinta kuluerää
   c) valvonta organisaatioilta vaaditaan laadunhallintaa, johon kuuluu olennaisena osana laadunhallinnan lisäksi toiminnan jatkuva parantaminen ja toiminnan tehokkuus.
   d) henkilökunta on pätevää ja osaamisen korkeaa tasoa ylläpidetään.
   e) työkalujen käytettävyyteen panostetaan ja budjetoidaan jo tuotekehitysvaiheessa esimerkiksi VATI.

2. Viranomaisten toimivalta

   ESP-valvonnan siirtäminen osaksi muuta maakuntien tekemää elintarvikevalvontaa on kannatettava esitys.

   Näkemyksemme mukaan teurastamoiden valvonnan pystyy parhaiten järjestämään Ruokavirasto. Ehdotuksen 24 § 4 momentissa annettaisiin Ruokavirastolle mahdollisuus sopia lihantarkastuksen ja leikkaamojen valvonnan järjestämisestä teurastamoissa maakunnan kanssa, tämä vastaa nykytilaa pienteurastamojen osalta. LSAVI katsoo, että erityisesti akuuteissa valtion lihantarkastuksen sijaistarpeissa ja osa-aikaisissa tarkastuseläinlääkäriviroissa, olisi tarkoituksenmukaista joustavammin pystyä sopimaan resurssien jaosta Ruokaviraston ja maakunnan välillä.

3. Toimijoiden luotettavuus

LOUNAIS-SUOMEN ALUEHALLINTOVIRASTO
puh. 0295 018 000 Turun päätoimipaikka
fax 02 251 1820 Itsenäisyydenaukio 2
kirjaamo.lounais@avi.fi PL 22, 20801 Turku
www.avi.fi

Puutteet julkisoikeudellisten velvoitteiden hoitamisessa voivat olla yhteydessä puutteisiin myös elintarviketurvallisuudessa; Uudistukseen liittyvät pykälät viranomaisen oma-aloitteisesta oikeudesta luovuttaa tietoja toiselle viranomaiselle vahvistavat tätä.

Ehdotuksen perusteluissa 7 § 1 mom 3. kohtaa koskien todetaan, että muu aikaisempi toiminta, joka osoittaa ilmeistä sopimattomuutta elintarvikealan toimintaan voisi olla aiempi merkittävä piittaamattomuus elintarviketurvallisuuden tai kuluttajien turvallisuuden varmistamisessa. Perusteluihin toivotaan lisättävän myös elintarvikealan merkittävä välinpitämättömyys tai tarkoituksellinen toiminta, joka on johtanut kuluttajaa harhaan. Näissä tapauksissa elintarviketurvallisuus ei ole välttämättä vaarantunut.

Hallinnolliset pakkokeinot

Ehdotuksen mukaiset muotoilut kiellon (53 §) käytön perusteista ovat erittäin kannatettavia. Nykyisellään kiellon käyttäminen on ollut hankalaa. Hyväksynnän peruuttaminen ja toiminnan keskeyttäminen rekisteröidyssä huoneistossa (57-58 §) perustuen toimijan luotettavuuden menettämiseen on myös erittäin kannatettava ehdotus. Ehdotuksen mukaiseen muotoiluun näyttäisi kuitenkin sisältyvän epäjohdonmukaisuus: toiminnan

keskeyttäminen tai hyväksymisen peruuttaminen toimijan luotettavuuden menetyksen perusteella vaatisi myös sitä, että toimija on jättänyt noudattamatta 52 tai 53 § mukaista määräystä tai kieltoa. Näitä pakkokeinoja ei voitaisi kuitenkaan käyttää kuin terveysvaaran tai kuluttajan harhaanjohtamisen perusteella, eli niihin ei pelkästään luotettavuuden menetyksen perusteella voitaisi päätyä. Siten ehdot, joilla luotettavuuden menetyksestä johtuvia hallinnollisia pakkokeinoja voitaisiin käyttää, on hankala täyttää ja pykälien käytettävyys jää vaillinaiseksi.

Jos oikeusministeriö arvioi rangaistusluonteisen hallinnollisen seuraamusmaksun (hallinnollinen sakko) mahdolliseksi, pitäisikö sellainen ottaa käyttöön elintarvikevalvonnassa? Hallinnollinen sakko lisäisi hallintopäätösten tehokkuutta ja vaikuttavuutta esimerkiksi tapauksissa, joissa terveysvaara ei ole vakava ja välitön ja on siksi kannatettava. Toimijoiden oikeusturvan suhteen on tärkeää pohtia, mihin virkamiesorganisaation tasoille maakunnassa sakotusoikeus sijoittuisi. Hallinnollisen sakon vaikuttavuutta parantaisi myös osaltaan sen suhteuttaminen toimijan liikevaihtoon.

Muut 16 § Valvontatietojen julkistaminen

Virtuaalisesta huoneistosta on nykyään mahdollista harjoittaa suurenkin liikevaihdon ja korkeat riskit omaavaa elintarvikealan toimintaa, esimerkiksi lisäravinteiden verkkokauppaa. Tällaisten kohteiden tulisi kuulua julkistamisjärjestelmän piiriin, jotta kuluttaja saisi tietoa kohteen valvonnasta.

25 § Yli 2,8 tilavuusprosenttia etyylialkoholia sisältävien juomien valvonta

Valtion lupa- ja valvontaviraston suunnittelee, ohjaa ja suorittaa yli 2,8 tilavuusprosenttia etyylialkoholia sisältävien juomien valvontaa ehdotuksen mukaan. Nykyisessä esityksessä edelle mainittu viranomainen ohjaisi maakunnan alkoholimyymälöiden valvontaa. Järkevintä resurssien tehokkaan käytön kannalta, että myös alkoholimyymälöiden valvonta olisi Valtion lupa- ja valvontaviraston tehtävä.

38 § mukainen tarkastusoikeus pysyväisluonteiseen asumiseen tarkoitetuissa tiloissa on erittäin tarpeellinen ja kannatettava lisäys lainsäädäntöön.

41 § mukainen viranomaisen oma-aloitteinen tiedonluovutusoikeus on ehdottoman kannatettava ja tehokas työkalu viranomaisyhteistyössä.

44 § Eläinlääkärin tiedonantovelvollisuus.
Pykälässä säädetään alkutuotantopaikalla käyvän eläinlääkärin tiedonantovelvollisuudesta tilanteissa, joissa eläinten terveydentila tai pito-olosuhteet saattavat vaarantaa elintarviketurvallisuutta. Ilmoitusvelvollisuus olisi säädetty koskemaan kaikkia, myös eivirkaeläinlääkäreitä, ja ilmoitusvelvollisuus olisi voimassaolevasta lainsäädännöstä poiketen maakunnan ja toimijan lisäksi myös elintarvikkeet vastaanottavalle toimijalle, esim. meijerille tai kananmunapakkaamolle.

Pykälän tavoitteena on mahdollistaa nopea tiedonkulku elintarvikeketjussa tilanteissa, joissa havaitaan mahdollinen elintarvikehygieeninen riski alkutuotantopaikalla. Näkemyksemme mukaan ehdotuksen muotoilu kuitenkin rajaa tarpeettomasti ilmoitusvelvollisuuden ulkopuolelle alkutuotantopaikalla viranomaisvalvontaa suorittavia muita tahoja. Toisaalta muotoilun perusteella eläinlääkäri, joka ei ole tilalla virkatehtävissä, olisi velvoitettu ilmoittamaan tietoja tilan eläinten terveydentilasta viranomaisen lisäksi suoraan yksityiselle elintarvikealan yritykselle. Näkemyksemme mukaan toimijoiden oikeusturvan kannalta olisi parempi, mikäli ilmoituksen elintarvikealan yritykselle tekevä taho olisi maakunnan elintarvikelain mukainen viranomainen. Ehdotettu pykälä ei anna maakunnalle oikeutta tehdä vastaavanlaista ilmoitusta elintarvikealan toimijoille. Viimeksi mainittu keino olisi LSAVI:n havaintojen mukaan ollut usein tarpeellinen nopeassa ja vaikuttavassa elintarviketurvallisuutta vaarantavien tilanteiden hallinnassa.

Edellä mainitun perusteella ehdotetaan 44 § muotoiltavan uudelleen seuraavasti:

44 § Tiedonantovelvollisuus alkutuotantopaikan elintarviketurvallisuutta vaarantavista olosuhteista tai eläinten terveydentilasta

Alkutuotantopaikalla eläinlääkärikäynnin tekevän eläinlääkärin sekä alkutuotantopaikalla viranomaistehtävissä käyvän henkilön, joka käynnin yhteydessä havaitsee, että eläinten terveydentila tai pito-olosuhteet ovat sellaiset, että ne oleellisesti heikentävät kyseisistä eläimistä saatavien elintarvikkeiden elintarvikehygieenistä laatua, on ilmoitettava tästä eläinten omistajalle tai haltijalle, sekä maakunnan tämän lain mukaisia tehtäviä hoitavalle viranomaiselle viipymättä. Maakunnalla on oikeus ilmoittaa edellä mainituista eläinten terveydentilaan tai pito-olosuhteisiin liittyvistä seikoista elintarvikkeet vastaanottavalle toimijalle sekä Ruokavirastolle.